

2 урок: **Етика – наука про мораль**

Золотий вірш:

«Я зроблю тебе мудрим, буду навчати тебе в дорозі, якою ти будеш ходити, Я дам тобі пораду» (Пс.32:8)

Допоміжні вірші:

“Усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть ім і ви” (Мт.7:12) - золоте правило;

Євангелія від Матвія 22 : 34 - 40 - дві заповіді любові.

Запам’ятай значення слів та понять:

Чеснота - позитивна моральна якість людини (доброчесність).

Мораль - норми, правила поведінки з точки зору добра і зла.

Етика - норми поведінки, соціальні правила; наука про правильне людське ставлення до моралі, суспільних норм.

Загальнолюдська мораль - норми, правила, які визначають поведінку людей, їхнє ставлення одне до одного і найважливіші цінності в житті.

Моральні цінності - норми, правила життя, які люди вважають добрими.

Мораль абсолютна - точні уявлення про добро і зло станом на сьогодні, які склалися в процесі розвитку людства; фундамент праведної поведінки людини.

Мораль відносна (релятивна) - наука про допустимість різних моральних норм на основі некатегоричних уявлень про добро і зло.

Християнська етика - сукупність християнських моральних принципів; наука, яка їх вивчає; один з підрозділів теології (богослів’я).

Настановні запитання:

1. Чи доводилось тобі у повсякденному житті чути і вживати слово “етика”? Як ти його розумієш?
2. Чим, на твою думку, займається етика як наука?
3. Яку людину можна вважати вихованою з позиції етики і моралі?

Завдання 1. Вступний текст

Усі ріки, струмки, і джерела мають свій початок.

Як не дивно, але кожна наука теж має свій початок. І етика не є винятком. Започаткував етику, як практичну науку, один із найвпливовіших стародавніх мислителів й філософів Аристотель.

мал. 1

мал. 2

Мал. 1 – фреска художника Рафаеля «Афінська школа».

Мал. 2 – центральні фігури на фресці: Платон – давньогрецький мислитель (учитель Аристотеля), що вказує на небо; справа від нього - Аристотель, що вказує на землю.

Художник Рафаель Санті розписав цією фрескою парадну залу Ватиканського палацу (1508 – 1511рр.). Зображений на фресці Аристотель тримає в руках свою працю «Нікомахову етику» (присвячену своєму синові) і вказує горизонтальним жестом на землю, бо вивчав сферу людських стосунків, поведінку людини. Науку, що вивчає сферу людських стосунків, поведінку окремої людини як розумної

і суспільної істоти - назвав етикою.

Натомість Платон тримає в руках свій твір і вказує угору на небо. Ця фреска визнається одним з найкращих творів мистецтва. Етика Аристотеля містить вчення про чесність, добро, справедливість, тобто про чесноти.

- Що ж таке чеснота?

Чеснота – позитивна моральна якість людини (доброчесність).

Етика – наука про мораль (згідно вчення Арістотеля).

Етика – наука про норми, правила поведінки з точки зору добра і зла.

Нераз ми чуємо вислів: «Батьки йому читали мораль»... Про що йдеться? (Добре знаємо, що це означає). Ми чи наш друг скоїв щось недобре і батьки нагадують правила поведінки, пригадують нам, що є добро, а що - зло.

Мораль – це норми, правила поведінки з точки зору добра і зла.

Слово «правила» в нашому щоденному житті зустрічаються дуже часто. Наприклад, правила вуличного руху, правила поведінки в транспорті, в театрі, в класі. Уявімо, що в школі напередодні навчального року учням запропонували скласти самим собі правила, яких вони б дотримувались протягом навчання. Пропозиції були б різні. Можливо, були б такі: ніколи не задавати домашніх завдань, не ставити ніяких оцінок, щоб уроки були коротшими, а перерви і канікули – довшими, щоб можна було запізнюватись... Які знання вкінці навчального року покажуть учні? Чого вони навчаться протягом такого процесу навчання?... Врешті решт, для чого учні ходять до школи?

Отже, правила... Це добре чи погано? На добро чи на зло? Бачимо, що правила потрібні, що вони нам на добро. Адже, людина не живе на безлюдному острові, тому їй слід знати, як вести себе з іншими людьми.

Предмет вивчення етики - моральний аспект життя людини. Арістотель першим назвав етику наукою, що вивчає людські стосунки, поведінку людей. На фресці він показує жестом руки на землю, тобто, говорить про стосунки між людьми.

Мораль загальнолюдська походить від людини і може змінюватися залежно від історичних умов життя людей.

Одна мудра людина сказала, що коли про мораль перестають говорити, то мораль зникає. Тому моральності, правилам поведінки потрібно навчати, потрібно про них говорити, інакше – вони зникнуть і життя стане нестерпним.

Християнська мораль – це загальні правила, норми життя людини, закладені Господом і записані в Біблії. Християнська етика – вчення про ці загальні правила і норми життя людини.

У Київській Русі після хрещення поширюється християнська етика з її головним принципом любові до Бога. Перший київський митрополит Іларіон (XI ст.) в «Слові про Закон і Благодать» підкреслив цінність людського життя, закликав бути патріотом своєї землі. У «Повчанні» Володимира Мономаха (1053–1125) своїм дітям підкреслено моральні принципи: «Майте страх Божий в серці своєму і милостиню подавайте – це початок всякого добра».

Становлення етики як науки в Київській Русі відбулося в Києво-Могилянській академії (XVII–XVIII ст.), де вивчали проблеми моралі, людинолюбства, добра і справедливості.

Етика мислителя Григорія Сковороди - це наука про людину і її щастя, любов до Бога і Святого Письма; досягнути щастя людина може лише займаючись працею відповідною до її здібностей.

Іван Франко зазначав: «Етика вчить людину жити по-людськи... вона облагороджує». <https://www.youtube.com/watch?v=T4FVlep3t8E> – Притча про людські стосунки (1:58).

Незалежно від того, в якій країні живе людина, незалежно від культурно-національних особливостей, вона сприймає фундаментальні цінності життя та милосердя, характерні для всього людства.

Такі цінності є стрижневими у формуванні моралі та визначають її універсальність, абсолютність і загальність. Це підтверджує ось такий факт. У 1998 році в Токіо проходив Всесвітній конгрес із біоетики, провідним на якому було питання: чи можна визначити для всіх держав та етносів спільні моральні принципи для регулювання наукової (зокрема – медичної) діяльності? Вчені очікували жорстких суперечок. На їх подив спільні моральні підходи в медичній діяльності одразу знайшлися, і конгрес у Токіо одностайно ухвалив їх: не

нашкодь; поважай самостійність особистості; будь справедливим; чини благо, добро.

Як протягом одного дня, так і упродовж життя, людина може робити різні вчинки: величні, гідні й негідні, справедливі й несправедливі. Недосконалу канву людської поведінки релятивісти розглядають як значущу, істинну реальність. Мовляв, немає жодних християнських цінностей – ні любові, ні добра, ні миру, ні милосердя, тому що вони не можуть відбитися в характері та вчинках. Проте, чимало людей дотримуються принципів моралі й завжди чинять добре, справедливо, з миром і милосердям.

Релятивізм проголошує, що люди повинні жити за таким принципом: якомога більше задоволення та якомога менше страждань. Але чи завжди те, що приносить людині задоволення, є корисним для її душі та організму і чи не завдає воно страждань ближнім? Можна не поступатися місцем у громадському транспорті, чи не можна? Релятивізм каже: «Пристаювайся». Християнська етика проголошує: «Роби все для блага людей». Безумовно, вибір залишається за людиною. Яку цінність сьогодні вибереш – релятивну чи християнську – вирішувати тобі. Але з таких, здавалось би, дрібниць складається життя. Ціле життя. Яким воно буде – гідним високоморальної людини чи жалюгідним пристосуванством?

Розгляньмо релятивізм з іншого боку. Що сталося б із суспільством, якби кожен шукав тільки власної вигоди, завдаючи при цьому шкоди ближньому? Люди безперестанку сварились би. Ті, що захворіли, і ті, що потрапили в біду, не сподівались би на допомогу. Люди старшого віку не мали б пошани...

Християнська етика дає надію на життя в мирі й любові і хворим, і нужденним, і літнім, і молодим - нам, нашим дітям і внукам, усім... Саме християнська етика вчить нас діяти на благо інших і дбати про добрі вчинки перед лицем Господа Ісуса Христа. Що нині посієш у своє життя, які учиниш дії та які допустиш думки, те завтра пожнеш в тисячократному вимірі. А ще існує золоте правило для всіх часів і народів, яке пройшло випробування часом: “Усе, чого тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви” (Мт.7:12).

Запитання до вступного тексту:

1. Дай визначення етики, моралі.
2. Хто започаткував цю науку?
3. Чим етика відрізняється від християнської етики?
4. Яка мораль, на твою думку, є кращою та кориснішою для сучасного суспільства – релятивна чи християнська? Чому?

5. Чи потрібно боротись з релятивізмом? Наведи приклади його проявів у думках, справах та проаналізуй.

6. Які моральні цінності можна вважати універсальними? Аргументуй свою думку.

Завдання 2. Біблійний текст

Непорушні правила як непорушний фундамент

(Мт. 5:1,2; 7:24-26)

Побачивши натовп, Ісус вийшов на гору. А як сів, підійшли Його учні до Нього. І він почав їх навчати, промовляючи: Кожен, хто слухає цих Моїх слів (правил, законів, постанов) і виконує їх, подібний до чоловіка розумного, що свій дім збудував на камені (фундаменті). І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася, і на дім той кинулась, - та не впав, бо на камені (фундаменті) був збудований.

А кожен, хто слухає цих Моїх слів (правил, законів), та їх не виконує, - подібний до необачного чоловіка, що свій дім збудував на піску. І линула злива, і розлилися річки, і буря знялася й на дім отой кинулась, - і він упав. І велика була руїна його!

(за Євангелією від Мт.5:1,2; 7:24-26)

У цій притчі на прикладі побудови будинку, Ісус Христос говорить: як в будівництві є непорушні правила, так і наше життя має будуватись на незмінних принципах і заповідях. У будівництві, при дотриманні усіх правил, буде збудоване надійне житло. А, виконуючи непорушні правила і заповіді, людина матиме щасливе життя.

Розпізнаючи, де добро і де зло й вибираючи добро та дотримання Божих заповідей, людина будує хороші стосунки з оточуючими. Так вона “збудує” своє життя....

Запитання до Біблійного тексту:

1. Чому у будівництві, перш, ніж збудувати будинок, закладають фундамент?
2. Чому Ісус Христос назвав чоловіка, який при будівництві заклав фундамент, мудрим?
3. Чому Ісус Христос назвав іншого чоловіка необачним, немудрим?
4. Які висновки з цієї притчі сьогодні ми робимо для себе?

• Завдання 3. Життєві ситуації

Запропонуй способи розв'язання.

1. До твого класу перейшла дівчина, сім'я якої переселилась зі Сходу України. Вона замкнена, ні з ким не товаришує. Частина твоїх однокласників дражнить її

москалькою, сепаратисткою. Частина не звертає на це уваги. Як можна назвати таку поведінку учнів? Як чинитимеш ти?

2. Чи достатньо знати золоте правило, Заповіді Божі, правила поведінки в класі, на вулиці чи інші правила, щоб бути їх виконавцем? Чому? Як слід чинити, знаючи це все?

• Завдання 4. Робота в групах

Блаженний Августин писав, що 118-й псалом царя Давида неймовірно точно тлумачить Закон Божий, «що... й інші псалми містять моральні уроки, але ті – як зірки, розсіяні по небу, а цей – як сонце, що виливає в полудень рясне світло». Цей псалом містить найбільшу кількість віршів – 176, кожен із яких говорить тільки про одне – про Закон Божий (правила Божі для людей), даючи йому різні назви: «словеса», «шлях», «порада» тощо.

Відшукайте у 118-му псалмі Давида слова, які характеризують Закон Божий. Випишіть їх і дайте тлумачення кожного з цих слів.

Золотий вірш нашого уроку саме про це і говорить, що Бог може через Святе Письмо, через Заповіді й правила, що записані там, дати нам пораду й зробити нас мудрими в житті.

Золотий вірш:

«Я зроблю тебе мудрим, буду навчати тебе в дорозі, якою ти будеш ходити, Я дам тобі пораду» (Пс.32:8)

• Завдання 5. Робота в парах

Напиши перелік відомих тобі правил поведінки в школі, на вулиці чи де інде, зазначивши їх роль та сфери застосування. Обміняйтесь записами із сусідом за партою і порівняйте, у чому ваші позиції збігаються і чим відрізняються.

- З цього уроку я роблю для себе такі **висновки**:

Що кожному людину Бог може навчати у життєвій дорозі, вона не змарнує свого життя, якщо буде слухатись Божих правил і виконуватиме їх.

Бог може давати поради кожному через Своє Святе Письмо.

Якості ідеальної людини можна у собі формувати й розвивати.

Правил і Божих Заповідей потрібно дотримуватись у сім'ї, ставленні до друзів, знайомих і незнайомих людей, у колективі, скрізь - від цього життя людини буде лише покращуватись. Бо Бог їх дав на добро для кожного.

Знаю, що таке релятивізм, і намагатимусь протистояти його проявам.

Розумію, яка поведінка є моральною з позицій християнської етики.

Виконуватиму в усіх сферах свого життя норми християнської етики.

Старатимусь завжди виконувати те, що пообіцяю.

• **Домашнє завдання**

Вивчи біблійні вірші. Поясни вкладений у них зміст. Прочитай і пороздумуй над Біблійною притчею

Перевір, чи знаєш ти значення нових термінів і відповіді до кожного із завдань уроку.

Доповни словник термінів до цього уроку новими поняттями з опрацьованих текстів.

Які правила моральної поведінки тобі відомі? Які з них ти застосовуєш у повсякденному житті? опиши застосування не менше ніж п'яти таких правил.

«Усе, чого ви тільки бажаєте, щоб чинили вам люди, те саме чиніть їм і ви» (Мт.7 : 12) (В учнівський зошит).